

**Repere metodologice
pentru aplicarea curriculumului la clasa a IX-a
în anul școlar 2021-2022**

Disciplina:

**TERAPII SPECIFICE ȘI ACTIVITĂȚI DE
RECUPERARE ȘI COMPENSARE**

BUCUREȘTI, 2021

Notă: Prezentul document se aplică la toate clasele a IXa de liceu tehnologic special, indiferent de domeniul de pregătire profesională.

I. INTRODUCERE

Prezentele repere metodologice au ca scop facilitarea demersului instructiv-educativ din învățământul liceal tehnologic special în anul școlar 2021-2022.

Terapiile specifice și activitățile de recuperare și compensare continuă și după perioada școlară de gimnaziu, fiind o activitate continuă, permanentă, centrată pe nevoile actuale ale fiecărui copil în parte. Acestea sunt o parte importantă a procesului instructiv – educativ deoarece se focalizează pe nevoile elevului din punct de vedere al dobândirii de achiziții și formării de competențe pe arii de dezvoltare și niveluri funcționale, astfel încât acesta să fie pregătit pentru achizițiile curriculare.

Aceste terapii se desfășoară de către profesorul psihopedagog în ședințe de 40-50 de minute, individual sau cu grupuri de 2-3 elevi, în funcție de particularitățile de vârstă, de dezvoltare individuală și de specificul grupului, în cabinetul de terapie sau în parteneriat cu cadrul didactic de la clasă.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta profesorul psihopedagog în aplicarea programei școlare și în proiectarea și derularea activităților specifice de recuperare și compensare în concordanță cu planurile cadru în vigoare, specificul disciplinei/al activității terapeutice și cu particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor.

În toate activitățile de învățare, accentul se va pune pe stabilirea nivelului de achiziții și competențe pe fiecare nivel și domeniu de dezvoltare (cognitiv, vizual, motor, emoțional, al comunicării) și stabilirea direcțiilor clare de acțiune care să contribuie la stimulare și progres.

Cadrul didactic va urmări ca actul educațional terapeutic să vizeze crearea unor situații de învățare cu un pregnant caracter practic-aplicativ și terapeutic, în vederea formării unor competențe în sfera dezvoltării personale, achizițiilor pe domenii funcționale în vederea creșterii gradului de adaptabilitate, independență și inserție socio-profesională al elevilor.

Dacă în cazul competențelor curriculare, diagnoza se face preponderent în funcție de etalonul impus de standardele curriculare și indicatorii de performanță pe clasă/ disciplină/nivel/specializare, în cazul terapiilor specifice și activităților de recuperare și compensare, diagnoza se face cu precădere în funcție de nivelul de funcționalitate pe domenii/arii de dezvoltare, de achizițiile dobândite și de strategiile și mecanismele corectiv - compensatorii utilizate de elev.

Prezentele repere metodologice au ca scop facilitarea intervenției profesorului psihopedagog în activitatea specifică corectiv - compensatorie în clasa a IX-a prin sesizarea elementelor fie insuficient structurate/neabordate, fie deja predate/învățate, anticiparea unor eventuale probleme de învățare în contextul identificării unor discontinuități între achizițiile potențiale la sfârșitul clasei a VIII-a și cele așteptate la nivelul clasei a IX-a .

II. PLANIFICAREA CALENDARISTICĂ

În realizarea planificării calendaristice pentru anul școlar 2021-2022 se va urmări continuarea structurării competențelor achiziționate la sfârșitul ciclului gimnazial în funcție de câteva coordonate:

- particularitățile psiho-cognitive individuale ale elevilor,
- caracteristicile clasei de elevi în ansamblul ei,
- domeniul de pregătire și sfera de interes ale elevilor.

Organizarea actului terapeutic-compensatoriu se concretizează în elaborarea planificării calendaristice, care cuprinde planificarea anuală și semestrială a activităților, urmate de elaborarea programelor de intervenție personalizate.

Specific activităților corectiv – compensatorii cu elevii cu dizabilitate senzorială vizuală/auditivă îl reprezintă faptul că punctul de plecare în selectarea elementelor care vor fi luate în considerare pentru a fi incluse în Planificarea Calendaristică îl reprezintă statusul analizatorului vizual/auditiv și funcționalitatea acestuia și nu neapărat vârsta cronologică a elevilor.

Anticiparea unor eventuale probleme de învățare în contextul identificării unor discontinuități între achizițiile potențiale la sfârșitul clasei a VIII-a și cele așteptate la nivelul clasei a IX-a reprezintă un element cheie în asigurarea continuității învățării și în asigurarea progresului, a noilor competențe care se fundamentează și se automatizează pe baza celor anterioare, deja achiziționate și automatizate.

Legătura între nivelul competențelor atins prin parcurgerea programei de gimnaziu și nivelul competențelor care se dorește a fi atins prin parcurgerea conținuturilor programei de clasa a IX-a este o premisă indispensabilă reușitei actului educațional terapeutic.

Competențele și abilitățile considerate neasimilate sau insuficient asimilate vor fi reintroduse ca și comportamente de dobândit și li se va acorda timp și pondere în Planificarea calendaristică a anului școlar curent.

Conținuturile, tipurile de activități, metodele și strategiile didactice vor fi adaptate, astfel încât să acopere zona proximei dezvoltări a elevilor.

Dificultățile de învățare la elevii cu dizabilități senzoriale sunt rezultatul unor combinații de factori: condiția anatomică și funcțională particulară a analizatorului vizual/auditiv; dizabilitățile asociate; lacunele anterioare din învățare; absența unor tehnici și procedee de învățare eficiente; lipsa motivației, etc

Odată depistate aceste cauze, se pot concepe trasee curriculare diferențiate și personalizate, apelând, după caz, la colaborarea cu celelalte cadre didactice implicate în procesul educațional și terapeutic și nu în ultimul rând la părinții elevilor.

Planificarea anuală poate fi realizată potrivit tabelului de mai jos:

Nr. Crt.	Domeniul de intervenție	Competențe specifice	Nr. ore	Observații

Planificarea semestrială poate fi elaborată astfel:

Nr. Crt.	Domeniul de intervenție	Competențe specifice	Activități terapeutice	Nr. ore/ perioada	Observații

Având în vedere specificul activităților de **Terapii specifice și activități de recuperare și compensare**, proiectarea activităților terapeutic-compensatorii se realizează prin **programul de intervenție personalizat/programul terapeutic pe grupă**. Acesta reprezintă un instrument de planificare și programare a activităților terapeutice și de concentrare a intervențiilor, care are ca punct de plecare capacitățile, abilitățile și competențele identificate în urma evaluării inițiale.

Programul de intervenție personalizat cuprinde o primă parte care se referă la datele de identificare ale elevului, urmând, ca cea de a doua parte să descrie, pe scurt, dificultățile pe care le întâmpină elevul (acestea constituind rezultate ale evaluării complexe). Pe baza acestor rezultate se stabilesc prioritățile de intervenție, concretizate în activități cu caracter terapeutic- compensatoriu și structurate într-un program care cuprinde: competențe, conținuturi, precum și metode și mijloace de realizare.

Programul de intervenție personalizat poate fi structurat astfel:

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL
PROGRAM DE INTERVENȚIE PERSONALIZAT

Numele și prenumele:

Data și locul nașterii:

Domiciliul:

Școala/Instituția:

Clasa/Grupa:

Echipa de lucru:

☞ *Profesor diriginte:*

☞ *Prof. Psihopedagog:*

☞ *Asistent social:*

☞ *Părinte/Reprezentant legal: - mama:*

- tata:

Probleme cu care se confruntă copilul/elevul:

Priorități pentru perioada (se specifică intervalul de timp):

Structura programului de intervenție personalizat:

Competențe	Conținuturi	Metode și mijloace de realizare	Perioada de intervenție	Criterii minimale de apreciere a progreselor	Metode și instrumente de evaluare

Evaluarea periodică:

☞ *Obiective realizate:*

☞ *Dificultăți întâmpinate:*

☞ *Metode cu impact ridicat - pozitiv:*

Metode cu impact ridicat - negativ:

Revizuirea programului de intervenție terapeutică (în funcție de rezultatele evaluărilor periodice):

Recomandări particulare:

Rolul și modul de implicare a părinților în program:

Competențele specifice derivate din competențele generale, reprezintă etape în dobândirea acestora și sunt structurate pe următoarele domenii de conținut:

- Stimulare polisenzorială;
- Psihomotricitate;
- Structurarea și dezvoltarea limbajului (inclusiv labiolectură și limbaj mimico gestual, acolo unde este cazul);
- Tehnici de modelare comportamentală.

Profesorul va analiza eventualele probleme cu care s-a confruntat în realizarea activităților de terapie în anul școlar anterior, va identifica elementele, competențele insuficient structurate sau neconsolidate cuprinse în planificarea activității pentru anul școlar 2020-2021. În cazul în care aceste competențe sunt insuficient structurate într-o anumită etapă terapeutică, se vor propune remediale care vizează consolidarea competențelor din etape anterioară.

În urma aplicării probelor de evaluare inițială și analizării rezultatelor, profesorul va propune programe de recuperare/ remediere pentru dezvoltarea competențelor care insuficient structurate/ consolidate, în funcție de situația specifică identificată.

Revizuirea programului de intervenție se face în funcție de rezultatele evaluărilor periodice care consemnează obiectivele realizate, dificultățile întâmpinate, precum și metodele care au avut impact ridicat, fie el pozitiv sau negativ.

III. EVALUAREA GRADULUI DE ACHIZIȚIE A COMPETENȚELOR ANTERIOARE

Evaluare se efectuează în diverse momente: înainte conceperii sau la începutul implementării programului de intervenție și formare, în timpul procesului sau la sfârșitul demersului de intervenție și învățare. Dacă dorim aprecierea progresului în cadrul unui program de lungă durată, evaluarea trebuie făcută continuu, pe toată desfășurarea acestuia.

În vederea evaluării gradului de achiziție a competențelor anterioare este necesară includerea unei perioade de 2-3 săptămâni la începutul anului școlar pentru realizarea unei evaluări inițiale temeinice astfel încât profesorul psihopedagog să cunoască nivelul achizițiilor elevilor pe arii de dezvoltare și să poată adapta planificarea inițială în funcție de rezultatele evaluării.

Redăm în cele ce urmează un inventar al activităților de evaluare a diferitelor însușiri, procese și funcții psihice, însoțit de exemple de instrumente de evaluare.

Ariile/ Funcțiile investigate	Conținutul activității	Exemple de instrumente de evaluare utilizate
Psihomotricitatea	<ul style="list-style-type: none"> ■ Organizarea și dinamica motorie generală: <ul style="list-style-type: none"> ➤ coordonare dinamică generală ➤ coordonare oculo-manuală ➤ dexteritate manuală ➤ capacități fizice ➤ forța – viteză – precizia mișcărilor ■ Structurarea schemei corporale ■ Dominanta manuală ■ Lateralitatea 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Fișă de evaluare psihomotrică
Funcțiile senzorial perceptive	<ul style="list-style-type: none"> ■ Evaluarea funcțiilor senzoriale: <ul style="list-style-type: none"> ➤ vizuală ➤ auditivă ➤ vizuo-motrică ➤ tactilo-kinestezică 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Probe de evaluare a capacității de discriminare senzorială
	<ul style="list-style-type: none"> ■ Structurarea conduitelor motrice de bază: <ul style="list-style-type: none"> ➤ conduita perceptivă de culoare ➤ conduita perceptivă de formă ➤ conduita perceptivă spațio-temporală ➤ capacități perceptive: <ul style="list-style-type: none"> ○ percepția pozițiilor ○ percepția direcțiilor ○ constanța percepției ○ raportul fond – formă ➤ coordonare perceptiv-motrică 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Fișă de evaluare psihomotrică
Dezvoltarea intelectuală	<ul style="list-style-type: none"> ■ Stabilirea nivelului de dezvoltare intelectuală ■ Stabilirea nivelului operațional al gândirii: <ul style="list-style-type: none"> ➤ operații ale gândirii ➤ stadii de dezvoltare 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Matricile Progresive Raven (standard și color) ■ Evaluarea inteligenței la copiii și adolescenți WISC

		<ul style="list-style-type: none"> ■ Probe pentru nivelul de înțelegere, raport cauzal, concepte
Memoria	<ul style="list-style-type: none"> ■ Funcționalitate mnezică: <ul style="list-style-type: none"> ➢ pe analizatori: vizual, auditiv, tactil-kinestezic ➢ pe material verbal, numeric, convențional, imagistic, acțional, asociativ ➢ memorie spontană – voluntară ➢ memorie mecanică – logică ➢ volum, fidelitate, stocare, uitare 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Proba memorie auditivă, vizuală, Rey ■ Proba volum memorie - învățare 10 cuvinte ■ Povestire ■ Proba reactualizare cuvinte, imagini, gesturi, expresii, acțiuni ■ Probe de memorie
Limbajul	<ul style="list-style-type: none"> ■ Dezvoltarea funcțiilor cognitive, comunicative ale limbajului: <ul style="list-style-type: none"> ➢ nivelul dezvoltării vocabularului pasiv-activ ➢ aspectul fonetic al limbajului ➢ posibilități de verbalizare ➢ tulburări ale limbajului oral-scris ➢ comunicare nonverbală ➢ funcția de simbolizare și integrare: noțiuni, concepte, nivel de operare cu noțiuni școlare ➢ funcția de persuasiune și expresivitate 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Probe vocabular (pasiv – activ) ■ Grilă prelexie, pregrafie, competențe lingvistice ■ Probe verbale, nonverbale din testele de inteligență (noțiuni, concepte, nivel de operare cu noțiuni empirice)
Atenția	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nivelul de dezvoltare a atenției spontane și voluntare: <ul style="list-style-type: none"> ➢ observarea, ➢ concentrarea ➢ distributivitatea ■ Tipurile de atenție cu calități de funcționalitate pe analizatori: <ul style="list-style-type: none"> ➢ vizual, ➢ auditiv ➢ asociativ ■ Dificultăți, tulburări majore de concentrare 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Probe de atenție concentrată (Toulouse Pieron) ■ Probe de atenție distributivă (Praga) ■ Proba frânare voluntată ■ Proba punctare ■ Proba tapping ■ Labirinte simple
Temperamentul	<ul style="list-style-type: none"> ■ Stabilirea tipului de temperament 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Proba apreciere temperament ■ Inventar Eysenck
Afectivitatea	<ul style="list-style-type: none"> ■ Reactivitatea emoțională, sistemul de reacții și sentimente ■ Nivelul de organizare a trăirilor afective: <ul style="list-style-type: none"> ➢ tipuri de trăiri- pozitive, negative ➢ forme stabile de dispoziții ➢ conduite relațional-valorice ■ Tulburările vieții afective 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Chestionare de personalitate ■ Fabulele Duss
Caracterul	<ul style="list-style-type: none"> ■ Formarea imaginii de sine ■ Cunoașterea de sine ■ Trăsăturile de caracter constituite în forme de comportament ■ Operarea cu criterii valorice 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Probe proiective (om, casă, arbore, desen liber) ■ Probe situaționale ■ Completare fraze lacunare
Maturizarea socială	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nivelul dezvoltării autonomiei personale și sociale: <ul style="list-style-type: none"> ➢ deprinderi de autoservire ➢ interrelaționare ➢ achiziții instrumentale ➢ comunicare social ➢ acțiune în mediu 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Scale de maturizare socială ■ Scala comportamentelor de adaptare ■ Probe sociometrice, socio-grame
Potențial de învățare	<ul style="list-style-type: none"> ■ Nivelul potențialului de învățare 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Probe examinare dificultăți de învățare limbaj ■ Probe de cunoștințe generale ■ Grile evaluare competențe curriculare ■ Probe prelexie, pregrafie, competențe lingvistice

Evaluarea elevilor cu dizabilități auditive vizează următoarele paliere:

- evaluarea aparatului fonator;
- evaluarea stării auzului (potențialul auditiv);
- evaluarea gradului de folosire a aparaturii de amplificare și a gradului ei de utilitate;
- evaluarea capacității respiratorii;
- evaluarea vocii (intensitate, înălțime, timbru);
- evaluarea inteligibilității vorbirii;
- evaluarea labiolecturii;
- evaluarea corectitudinii emiterii fonemelor în structuri verbale diferite;
- evaluarea citirii, scrierii (copiere, transcriere, dictare, autodictare);
- evaluarea vocabularului activ;
- stabilirea dominantei comunicaționale.

Pentru fiecare competență specifică planificată în anul școlar 2020-2021 se vor utiliza probe de verificare/evaluare care să indice măsura concretă și observabilă a gradului de realizare a competenței. Vor fi utilizate metode și instrumente de evaluare diverse, care pot fi aplicate în sistemul de școlarizare față în față, dar și în sistemul de școlarizare online:

- Album logopedic;
- Alfabetul ilustrat;
- Aplicația „Pași prin lumea sunetelor!”;
- Testul Crichton -înțelegerea verbală și abilitățile de exprimare verbală;
- Probe, teste care pot fi utilizate pentru evaluarea competențelor auditive:
  - o Bateria de teste EARS (Med-El);
  - o Proba GASP (trad. Maria Anca, 2007);
  - o Scala Webster (trad. Maria Anca, 2007);
  - o Scala Integrată de Dezvoltare (Cohlear);
- Chestionare, probe de evaluare, autoevaluare;
- Completare de quiz-uri, fișe de evaluare;
- Probe pentru evaluarea limbajului oral (întrebare/răspuns, analiza enunțurilor);
- Probe pentru evaluarea comprehensiunii citirii-răspunsuri la întrebări literale și inferențiale,
- Probe pentru evaluarea automatizării citirii -citirea unui text contra cronometru,
- Probe pentru evaluarea scrisului - text, cuvinte, numere;
- Probe de reproducere a cuvintelor (vorbire reflectată)- reproducere cuvinte perechi formate pe 1,2, 3 și 4 silabe, reproducere a propozițiilor (vorbire reflectată)- reproducere propoziții fonologic complexe după modelul profesorului;
- Probe de evaluare a competențelor de labiolecturare -foneme, cuvinte, propoziții;
- Probe orale de reproducere a ritmului;
- Teste de limbaj oral (întrebare/răspuns, analiza enunțurilor);
- Teste instrumentale (completare propoziții lacunare);
- Testul Crichton -înțelegerea verbală și abilitățile de exprimare verbală;
- Test de reproducere a cuvintelor (vorbire reflectată)- reproducere cuvinte perechi formate pe 1,2, 3 și 4 silabe;
- Test de reproducere a propozițiilor (vorbire reflectată)- reproducere propoziții fonologic complexe după modelul profesorului;
- Proba Rey de memorie auditivă a cuvintelor-reproducere cuvinte din vocabularul obișnuit spuse / scrise în ordine aleatorie;
- Teste de citire a cuvintelor în care se regăsesc sunete deficitare (elaborate de profesor);

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

- Probă pentru evaluarea comprehensiunii citirii -răspunsuri la întrebări literale și inferențiale;
- Probă pentru evaluarea automatizării citirii -citirea unui text contra cronometru;
- Teste de scriere - text, numere (elaborate de profesor);
- Selecție de probe pentru examinarea logopedică complexă- Auxiliar didactic pentru profesorii logopezi;
- Set de instrumente, probe și teste pentru evaluarea educațională a copiilor cu dizabilități- UNICEF, Asociația Reninco România.

EXEMPLE:

1. *Exemple de sarcini de evaluare adaptate, cu rol de a identifica măsura în care s-au dezvoltat competențele specifice în anii anteriori de studiu.*

Itemul 1

Domeniul de conținut: Ortofonie
Competența specifică: Dezvoltarea deprinderilor de respirație verbală corectă
<i>Item propus</i>
Cerința
Citește cuvintele din lista dată pe o singură expirație
<i>Observații- se consemnează calitatea execuției, alte aspecte</i>

Itemul 2

Domeniul de conținut: Ortofonie
Competența specifică: Dezvoltarea deprinderilor de respirație verbală corectă
<i>Item propus</i>
Cerința
Citește propozițiile din lista dată pe o singură expirație
<i>Observații- se consemnează calitatea execuției, alte aspecte</i>

Itemul 3

Domeniul de conținut: Ortofonie
Competența specifică: Dezvoltarea deprinderilor de respirație verbală corectă
<i>Item propus</i>
Cerința
Citește numerele de la 1-8 pe o singură expirație
<i>Observații- se consemnează calitatea execuției, alte aspecte</i>

2. *Exemple de sarcini de evaluare, pe niveluri (minim, mediu înalt), care vizează competențe specifice având rolul de a fundamenta construirea activităților de învățare remediale, contextualizate și centrate pe competențe.*

a) Domeniul de conținut: Ortofonie

Itemul 1

Domeniul de conținut: Ortofonie
Competența specifică 3: Exprimarea de mesaje (verbale și nonverbale) în situații de comunicare cunoscute
Corectarea substituirilor consoanelor cu punct de articulare apropiat prin reluarea procedurilor de articulare și implementare corecte-fonemele P-B-M;
<i>Item propus</i>
Cerința
Pronunță corect cuvintele care încep cu sunetele P-B-M.
<i>Descriptori</i>
<i>Nivel înalt</i> <i>Nivel mediu</i> <i>Nivel minim</i>
<i>Pronunță corect 9 cuvinte</i> <i>Pronunță corect 6 cuvinte</i> <i>Pronunță corect 3 cuvinte</i>
<i>câte trei cu fiecare fonem</i> <i>câte două cu fiecare fonem</i> <i>câte două cu fiecare fonem</i>

Itemul 2

Domeniul de conținut: Ortofonie
Competența specifică 3: Exprimarea de mesaje (verbale și nonverbale) în situații de comunicare cunoscute
Recunoașterea și remedierea greșelilor gramaticale, de ortografie și de punctuație în redactarea de text scurt, în contexte de comunicare diverse

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

<i>Item propus</i>		
Cerința Ascultă cu atenție propozițiile și spune ce cuvinte sunt pronunțate greșit. Corectează pronunția și scrie cuvintele în caiet!		
<i>Descriptori</i>		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
<i>Pronunță corect 6 propoziții cu fonemele F-V</i>	<i>Pronunță corect 4 propoziții cu fonemele F-V</i>	<i>Pronunță corect 2 propoziții cu fonemele F-V</i>

b) Domeniul de conținut: Labiolectură

Itemul 1

Domeniul de conținut: Labiolectură		
Competența specifică: Recepția și redarea unor povestiri prezentate de profesor		
<i>Item propus</i>		
Cerința Ascultă cu atenție fragmentul "CE BĂIAT!" după Octav Pancu-Iași . Încearcă să povestești-oral/prin intermediul limbajului mimico-gestual- cu cât mai mare precizie , întâmplarea din tramvai		
<i>Descriptori</i>		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
<i>Povestește cu acuratețe fragmentul cu ajutorul lb.verbal</i>	<i>Povestește doar parțial fragmentul cu ajutorul lb.verbal și LMG</i>	<i>Povestește doar finalul fragmentului cu ajutorul lb.verbal și LMG</i>

Itemul 2

Domeniul de conținut: Labiolectură		
Competența specifică: Exersarea labiolecturării unor întrebări și răspunsuri prin redarea unei conversații purtate în contexte situaționale date		
<i>Item propus</i>		
Cerința Privește cu atenție imaginea din textul "CE BĂIAT!" după Octav Pancu-Iași . Spune/scrie dialogul dintre bătrân și femeia din tramvai întâmplarea din tramvai.		
<i>Descriptori</i>		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
<i>Spune/scrie corect dialogul</i>	<i>Spune/scrie corect doar parțial dialogul</i>	<i>Spune/scrie corect doar spusele unuia dintre personaje</i>

c) Domeniul de conținut: Antrenamentul auditiv

Domeniul de conținut: Antrenament auditiv		
Competența specifică 3 : Percepția auditivă a sunetelor verbale în contexte diferite		
3.4. Identificarea, discriminarea și reproducerea structurilor verbale		
<i>Item propus</i>		
<i>Identificarea auditivă a cuvintelor monosilabice cu structură CVC.</i>		
Cerința		
<i>Ascultă cu atenție cuvintele și repetă cuvintele pe care le auzi</i> <i>Observații.: Profesorul pronunță pe rând, cu ecranare, 10 cuvinte monosilabice cu structură CVC</i>		
<i>Descriptori</i>		
<i>Nivel înalt</i>	<i>Nivel mediu</i>	<i>Nivel minim</i>
<i>Reproduce corect 9-10 cuvinte</i>	<i>Reproduce corect 7-8 cuvinte</i>	<i>Reproduce corect 5-6 cuvinte</i>

În ceea ce privește procesul de evaluare la elevii cu dizabilități vizuale, pentru evaluarea gradului de achiziție a competențelor anterioare, fiecare cadru didactic implicat își va alcătui propriul set de sarcini de evaluare în corelare cu conținuturile prezente în programele școlare din ciclurile gimnaziale de învățământ, istoricul educațional al fiecărui copil, includerea sau nonincluderea sa într-un program anterior de activitate corectiv – compensatorie.

Pentru o abordare de ansamblu se recomandă completarea unei fișe de evaluare globală, de urmărire a comportamentului vizual (recomandare „Grila de observare a vederii slabe” -Barraga & Morris) , grilă în care se regăsesc date privind atitudinea față de actul vederii, folosirea vederii și a ajutoarelor vizuale, vederea în spațiul interior, în mediul exterior, vederea diurnă, vederea nocturnă, modalități de abordare a sarcinilor vizuale etc. Pe baza acestor observații se poate contura un profil vizual al fiecărui elev.

Exemple de sarcini de evaluare, prezentate pe niveluri de dezvoltare

Aria de dezvoltare investigată: **Orientarea, organizarea și structurarea spațială (EDUCAȚIE PERCEPTIV – VIZUALĂ)**

Comportament și abilități vizuale urmărite	Nivel minim	Nivel mediu	Nivel înalt
Orientarea spațială	<ul style="list-style-type: none"> - sesizarea prezenței unei surse luminoase sau colorate; - localizarea poziției obiectelor într-un spațiu familiar (poziționarea ferestrei, băncii, scaunelor, dulapului etc); - indicarea părților stânga și dreapta a corpului propriu; - indicarea obiectelor aflate la dreapta sau stânga corpului; - cunoașterea noțiunilor spațiale: față – spate, sus – jos. 	<ul style="list-style-type: none"> - cunoașterea poziției relative a două sau mai multe obiecte (ex: A este la stânga de B, A este plasat între B și C); - identifică și descrie <u>în imagini</u> situații care servesc la orientare (deschis / închis, în spate / în față, departe / aproape, la stânga / la dreapta); - discriminează figuri și forme orientate similar (stabilește asemănări și deosebiri evidente între imagini); 	<ul style="list-style-type: none"> - cunoașterea termenilor și noțiunilor spațiale complexe (dreapta – sus, în a doua jumătate, treimea inferioară etc); - recunoaște figuri orientate similar sau în diverse sensuri (constanța formei);
Organizarea spațială	<ul style="list-style-type: none"> - este capabil să se deplaseze pe un traseu dat, cunoscut sau folosind repere vizuale evidente; - plasarea obiectelor la dreapta sau la stânga corpului propriu; 	<ul style="list-style-type: none"> - este capabil să își organizeze spațiul grafic, realizează desene, își organizează textul scris pe rânduri și coloane; 	<ul style="list-style-type: none"> - cunoaște noțiunea de simetrie, opoziție, transpoziție și operează cu aceste concepte;
Structurarea spațială	<ul style="list-style-type: none"> - parcurgere trasee punctate (linii drepte, linii curbe, figuri și forme geometrice); - reproduce un model spațial dat, simplu (2 – 4 elemente); - rezolvare de incastre. 	<ul style="list-style-type: none"> - realizează analiza și sinteza întregului din părțile componente (relația parte - întreg), realizează puzzle simplu; - unire de puncte (cifre sau litere) în vederea obținerii unei imagini cu semnificație. 	<ul style="list-style-type: none"> - sesizează imaginile lacunare și le poate completa cu elementele lipsă; - rezolvă trasee labirintice; - reproduce un model spațial dat realizând corespondența între modelul bidimensional și cel tridimensional.

Atunci când vorbim despre evaluare la copiii cu dizabilități vizuale se relevă cel mai pregnant caracterul procedural, dinamic și continuu al procesului.

Investigarea și interpretarea abilităților și competențelor elevului se realizează atât prin teste de abilități și aptitudini dar și prin observarea comportamentelor copilului în diferite situații și contexte în care copilul se manifestă spontan, neconstrâns de rigoriile mediului de învățare. Observarea elevului în timpul pauzei, în relația cu colegii sau cu părinții, pot reliefa abilități pe care copilul din diferite motive nu le manifestă în situații formale, educaționale.

Evaluarea vederii funcționale la elevii cu dizabilități vizuale este premisa reușitei actului terapeutic.

Prin evaluarea vederii funcționale nu se obțin doar acele informații necesare implementării viitoarelor demersuri terapeutice pentru stimularea și antrenamentul analizatorului vizual, ci indicii importante, elemente cheie ce ghidează terapeutul în selectarea itemilor de evaluare, a materialelor folosite și a modului de prezentare a acestora în fața elevului.

Evaluarea vederii funcționale constă în analiza capacităților vizuale (acuitate vizuală, câmp vizual, sensibilitate luminoasă și cromatică, motricitate și coordonare oculară) și a funcționalității vizuale (abilități vizuale necesare utilizării informației vizuale în planificarea și executarea unei sarcini).

În cadrul activității de educație perceptiv – vizuală, terapie specific elevilor cu dizabilități vizuale, vorbim despre o evaluare funcțională a vederii care este exprimată în termeni de „aici” și „acum”, referindu-se la statusul actual al indicilor funcționali ai vederii (acuitatea vizuală, câmp vizual, sensibilitatea luminoasă, sensibilitatea de contrast, sensibilitatea cromatică, vederea binoculară), dar și la abilitățile și competențele de orientare, organizare și structurare spațială, dezvoltarea atenției și memoriei vizuale, integrarea vizio – motrică etc. Aceste date reprezintă punctul de plecare și suportul activității corectiv – compensatorii viitoare. Doar cunoscând achizițiile prezente se pot anticipa și orienta achizițiile viitoare în mod obiectiv.

Instrumente de evaluare recomandate:

- „Scala de Eficiență vizuală” (Barraga) – evaluează abilitatea de a răspunde la itemi de complexitate crescândă din punct de vedere al detaliilor vizuale;
- Chestionarul „Privește și gândește!” (Tobin, Tooze, Chapman, Moss) – instrument destinat observației structurate a nivelului de funcționare la nivelul sarcinilor vizuale specifice;
- Scala de evaluare și antrenament a vederii slabe (Blanksby) – oferă informații despre reacția la stimularea luminoasă, fixarea, localizarea și urmărirea stimulului luminos.
- „Programul de dezvoltare a eficienței și funcționării vizuale” (Barraga & Morris) – oferă date despre funcționarea vizuală, dar conține și un set de antrenament (programe instructionale) al abilităților specifice funcționării vizuale optime;
- Test percepție vizuală (Frostig);
- Grile Snellen pentru evaluarea acuității vizuale;
- LEA Symbols,
- Hideing Heidi – evaluarea sensibilității de contrast
- Planșele Ishihara pentru testarea vederii cromatice.

Fiecărui elev se aplică o baterie de teste, specifice diverselor arii de dezvoltare , apelând la probe scrise, probe de evaluare practică, grile de evaluare criterială, dublate de urmărirea comportamentului vizual prin fișe de observație sistematică.

Evaluarea inițială în contextul orientării și a mobilității (O & M), terapie specifică actului therapeutic destinat elevilor cu dizabilități vizuale analizează capacitatea copilului de a se deplasa în siguranță atât în interior cât și în exterior, independent sau cu asistență. Un profesor de orientare și mobilitate, care are o pregătire specializată în ceea ce privește modul de a preda abilitățile și tehnicile de orientare și mobilitate va realiza evaluarea inițială a elevilor cu dizabilități vizuale. Evaluarea în sine presupune, de obicei, o combinație de instrumente de evaluare: interviuri, observații, teste de evaluare pentru a stabili nivelul inițial de achiziții, abilități din sfera orientării și mobilității.

Profesorul va personaliza evaluarea în funcție de vârsta elevilor, la nivelul abilităților și a resturilor de vedere rămase / utilizabile. Înainte de a se efectua evaluarea, se vor revizui informațiile medicale ale elevilor, precum și rezultatele la evaluarea funcțională a vederii.

Instrumente de evaluare utilizate:

1. *Instrument de screening în Orientare & Mobilitate* (tradus și adaptat după Orientation and Mobility Screening Instrument, TAPS) - instrument care a fost creat pentru a fi utilizat în evaluarea elevilor noi sau atunci când este nevoie de o evaluare inițială rapidă pentru a stabili dacă acești elevi au nevoie de instruire în orientare și mobilitate.
2. *Test de evaluare în orientare și mobilitate-California School for the Blind* (tradus și adaptat) - test de evaluare cuprinzător care a fost proiectat să fie utilizat de instructorii /profesorii de

orientare și mobilitate pentru a identifica nivelul actual de funcționare a elevilor în toate ariile majore care sunt necesare dezvoltării deprinderilor de orientare și mobilitate ce vor fi vizate în programele de intervenție. Se poate aplica elevilor cu cecitate totală, elevilor cu resturi slabe de vedere sau elevilor cu dizabilități vizuale care au și dizabilități asociate (întârzieri în dezvoltare, neuromotorii, surdocecitate etc).

Pornind de la competențele specifice parcurse în anii anteriori de studiu se vor elabora următoarele sarcini de evaluare, pe niveluri (minim, mediu înalt), pe baza cărora se vor construi activitățile de învățare viitoare. Competențele generale sunt preluate din programa școlară pentru disciplina "Terapii și Programe de intervenție", Dizabilități vizuale, clasele a V-a – a VIII-a, pentru terapia de orientare și mobilitate.

EXEMPLU:

COMPETENȚE GENERALE:

- 1. Operare cu tehnici de orientare și de mobilitate pentru deplasarea în spații publice, în vederea dobândirii unui grad crescut de autonomie**

COMPETENȚELE SPECIFICE:

1.1 Utilizarea deprinderilor de locomoție, de organizare și structurare spațială: Motricitate generală; Orientare, organizare și structurare spațială.

1.2 Utilizarea tehnicilor de orientare și de mobilitate cu bastonul într-un spațiu

deschis: Tehnica de protejare a corpului în deplasare; Tehnica bastonului pe diagonală, Tehnica de urcarea/coborâre a treptelor utilizând bastonul ;Tehnica prin atingere (tehnica celor două puncte).

1.1 Evaluarea dezvoltării motricității generale:

Demonstrarea mișcărilor realizate de cap, membre, trunchi (în picioare și stând jos):

- îndreaptă brațul,
- îndoiește brațul de la cot,
- ridică brațul în aer,
- întinde brațul în față,
- întinde brațul în lateral,
- întinde brațul în spate,
- îndreaptă piciorul în față,
- îndoiește piciorul de la genunchi.

Demonstrarea mișcărilor întregului corp (stând în picioare):

- aplecări ale corpului înainte,
- aplecări ale corpului în spate,
- aplecări ale corpului în lateral,
- ghemuire cu îndoirea genunchilor,
- ridicat pe vârfuri,
- sărituri,
- mișcare în lateral

Tipuri de activități:

- Exerciții de imitare a diferite mișcări a corpului executate de profesor (doar pentru elevii cu resturi de vedere).
- Utilizați o păpușă pe care elevul o poate manipula și cu care poate realiza diferite mișcări cerute de profesor.
- Exerciții de mișcare a părților corpului: îndoie, ridicare pe diferite ritmuri muzicale.
- Pentru a ajuta elevii să ridice mâinile deasupra nivelului umerilor, lipiți două obiecte pe perete/tavan apoi poziționați elevul cu spatele la perete și puneți-l să ridice mâinile până ajunge la obiecte.
- Învățarea mișcărilor corpului în contextul predării tehnicilor de mobilitate (tehnicilor de protecție, tehnica de deplasare în contact direct cu peretele).
- Exersarea mersului în linie dreaptă.
- Exerciții de imitare a diferite mișcări a corpului executate de profesor (doar pentru elevii cu resturi de vedere).
- Exerciții de mișcare a părților corpului: aplecare în față/în spate/în lateral pe diferite ritmuri muzicale.
- Exerciții de dans și mișcare pe muzică.

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

- Puneți-l pe elev să arate în câte moduri știe corpul său să se miște.
- Exersarea mișcărilor într-un spațiu motivant, ex. în parc utilizând echipamentele din parc.
- Exersarea săriturii pe o trambulină.
- Activitate de ridicare a diferite obiecte căzute pe jos în lateralul elevului, în care trebuie să menționeze în ce parte se apleacă pentru a le ridica.
- Activități de aerobic.

Motricitatea generală

☐ îndreaptă brațul	☐ întinde brațul	☐ apleacă corpul	☐ stă pe vârfuri
☐ îndoiaie brațul	☐ într-o parte	☐ înainte	☐ sare, se mișcă în
☐ din cot	☐ duce brațul în	☐ apleacă corpul în	☐ lateral
☐ ridică brațul sus	☐ spate	☐ spate	☐ răsucire
☐ în aer	☐ întinde piciorul	☐ apleacă corpul	☐ trage
☐ întinde brațul în	☐ în față	☐ lateral	☐ împinge
☐ față	☐ îndoiaie piciorul	☐ stă jos, îndoiaie	
	☐ la genunchi	☐ genunchii	
		☐ (ghemuit)	

Evaluarea orientării, organizării și structurării spațiale:

Nivelul – **minim** Elevul este capabil să:

- Localizeze un obiect căzut;
- Să se orienteze în medii familiare;
- Interpreteze o hartă simplă;
- Să se deplaseze spre o destinație familiară.

Nivelul – **mediu** Elevul este capabil să:

- Se orienteze în medii mai complexe;
- Localizeze o destinație dorită după adresă;
- Interpreteze hărți mai complexe.

Nivelul – **înalt** Elevul este capabil să:

- Utilizeze hărți (tactile, audio, vizuale) în zone nefamiliare;
- Să se orienteze în zone nefamiliare și continuă spre destinația dorită.

Tipuri de activități:

- Exerciții - joc de identificare de-a lungul unor trasee a conceptelor din mediul înconjurător.
- Activități de expunere a elevilor la o mare varietate de obiecte, texturi din mediu unde să denumească verbal obiectele, subliniind asemănările și diferențele lor. Provocați elevul să numească și alte elemente cu caracteristici similare.
- Exerciții de localizare a obiectelor din mediu și a poziției elevului față de acestea.
- Exercițiu - joc: "Vânătoare de comori" unde elevul caută "comori" pe diferite trasee, în funcție de sarcinile date de profesor: "să caute diferite texturi a suprafețelor de mers, diferite obiecte din anumite locații din perimetru școlii...etc.
- Construirea unor hărți tactile împreună cu elevul din materiale uzuale, texturi diferite sau din lego în care să fie reprezentate modele de intersecții.
- Activități de deplasare în exterior în diferite zone (centru, cartier retras) pentru a se familiariza cu diferite caracteristici a mediului, a străzilor (sens unic, două sensuri).
- Activități de identificare și de familiarizare cu tipurile de intersecție.
- Exerciții de fixare a unor repere, indicii în deplasare. Împreună cu elevul pe traseu se stabilește care dintre obiectele din mediu îl ajută la menținerea orientării și care dintre acestea nu îl ajută și le poate ignora.

Utilizarea simțurilor valide la potențialul lor maxim și a informațiilor senzoriale în scopul orientării:

Nivelul – **minim** Elevul este capabil să:

VIZUAL(pentru elevii cu resturi vizuale):

- Vizual explorează mediul înconjurător;
- Utilizează vederea pentru a menține linia de deplasare;
- Utilizează vederea pentru a fixa repere ;
- Demonstrează (constant) abilitățile vizuale de fixare, localizare, identificare, urmărire, scanare în sarcinile de orientare și mobilitate.

AUDITIV:

- Identifică sunete familiare și localizează sursa acestora;

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

- Urmărește sursa unui sunet în mișcare;
- Demonstrează înțelegerea ecolocației și identifică sunetele specifice în interior;
- Interpretează informațiile de la sunete.

TACTIL:

- Explorează tactil pentru a identifica caracteristicile obiectelor;
- Utilizează simțul tactil într-un mod eficient și acceptabil d.p.d.v. social, în special atunci când este ghidat;
- Utilizează modele sistematice de explorare tactilă;
- Explorează tactil pentru a identifica reperele și obstacolele în spații familiare.

PROPRIOCEPTIV ȘI KINESTEZIC:

- Identifică schimbările pe suprafețe plane (înclinație, treaptă);
- Identifică schimbările în textura suprafețelor (asfalt, iarbă, beton, cauciuc, plăci tactile);
- Anticipează distanța și direcția de întoarcere în medii familiare.

OLFACTIV:

- Este conștient de diferite mirosuri;
- Asociază mirosul cu oamenii, obiectele și locurile (parfum, plante, bucătărie);
- Identifică mirosurile asociate pericolelor (fum, chimicale).

Nivelul – *mediu*

Elevul este capabil să:

VIZUAL (pentru elevii cu resturi vizuale):

- Scanează traficul pe drumurile de acces și în parcuri;
- Utilizează vederea pentru a identifica sensul traficului (un singur sens, două sensuri, mai multe sensuri pe banda de mers);
- Vizual identifică pericolele în medii nefamiliare;
- Utilizează memoria vizuală pentru orientare;
- Utilizează la maxim resturile vizuale în deplasare.

AUDITIV:

- Utilizează informațiile auditive și ecolocația pentru orientare;
- Utilizează sunetele pentru a "citi" cursul traficului și sistemul de control al traficului în intersecții;

TACTIL:

- Utilizează simțul tactil pentru orientare în spații nefamiliare;
- Discriminează informații tactile complexe;
- Înțelege impactul vestimentației în mascarea percepției informațiilor tactile.

Nivelul – *înalt*

Elevul este capabil să:

VIZUAL (pentru elevii cu resturi vizuale):

- Demonstrează utilizarea vederii la un nivel ridicat pentru a-și stabili și a-și menține orientarea și siguranța în deplasare în medii complexe.

AUDITIV:

- Demonstrează abilități avansate în utilizarea auzului pentru a-și stabili și a-și menține orientarea și siguranța în deplasare în medii complexe.
- Utilizează sunetele pentru a "citi" cursul traficului (viteză ridicată) și în intersecțiile cu mai multe străzi.

Activități de învățare:

- Exerciții de percepere și interpretare a sunetelor auzite în mediul înconjurător.
- Exerciții de antrenare a simțului auditiv prin familiarizarea cu sunete din diferite medii (animale, din trafic, sunete din mediul înconjurător).
- Exerciții de localizare a unui sunet, care își schimbă locul, direcția.
- Ex. de deplasare din diferite locații în școală pentru a identifica sunetele întâlnite (soneria, ceasul, telefonul care sună, fântâna arteziană, calculatoarele).
- "Vânătoare de sunete", un joc prin care elevul va identifica și denumi sunetele din exterior (mașinile, păsările, avioane, spațiul de joacă, copacii).
- Activitate de diferențiere între sunetele vehiculelor: salvarea, pompierii, autobuz, motocicletă, camion, bicicletă.
- Exerciții de relaționare a sunetelor auzite cu conceptele spațiale (mașina este în spatele meu, soarele e în partea dreaptă sus).
- Exerciții de utilizare a ecolocației pentru a determina prezența/ absența unui perete sau a unei clădiri.
- Exerciții de antrenare a mirosului, identificarea și discriminarea diferitelor mirosuri întâlnite în mediul înconjurător.

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

- Jocuri de explorare olfactivă și sortare după diferite caracteristici.
- Exerciții de identificare a mirosurilor asociate pericolelor (fumul, chimicale).
- Exerciții de identificare a diferitelor locuri utilizând simțul olfactiv.
- Exerciții - joc de scanare în spații familiare: să localizeze un obiect sau o persoană în mișcare și unul staționar.
- Exerciții - joc de scanare în exterior într-o intersecție, elevul va indica trotuarul pe partea opusă (este indicat să utilizeze dispozitivele pentru distanță), să localizeze indicatoare din trafic (prin scanarea stâlpului unde este indicatorul).
- Activitate de scanare (orizontal, vertical) a unei clădiri pentru a localiza adresa și numărul locuinței.
- Exerciții de urmărire a diferitelor vehicule (autobus, mașină mică).

1.2 Utilizarea tehnicilor de orientare și de mobilitate cu bastonul într-un spațiu deschis: Tehnica de protejare a corpului în deplasare; Tehnica bastonului pe diagonală, Tehnica de urcarea/coborâre a treptelor utilizând bastonul ;Tehnica prin atingere (tehnica celor două puncte).

Nivelul – **minim**

Elevul este capabil să:

- Folosească tehnica ghidului;
- Demonstreze noțiuni de bază în utilizarea bastonului lung;
- Mențină postura și echilibrul în timp ce se deplasează cu sau fără baston;
- Se deplaseze în siguranță într-un mediu familiar;
- Utilizeze abilitățile/tehnicele de bază pentru a se deplasa independent și în siguranță într-un mediu familiar.

Nivelul – **mediu**

Elevul este capabil să:

- Ofere instrucțiuni unui ghid;
- Utilizeze corect tehnica ghidului;
- Utilizeze eficient tehnicile de bază în utilizarea bastonului;
- Se deplaseze independent și în siguranță în medii nefamiliare în exterior;
- Să traverseze o stradă (cu asistență și supraveghere), într-o zonă de afaceri sau comercială;
- Se deplaseze în siguranță în condiții meteo nefavorabile în zone familiare;
- Se deplasează într-o zonă familiară în siguranță pe timp de noapte;
- Utilizează transportul în comun (cu supraveghere).

Nivelul – **înalt**

Elevul este capabil să:

- Aplice toate tehnicile de utilizare a bastonului;
- Planifice și să realizeze trasee în spații comerciale nefamiliare;
- Utilizeze transportul în comun independent.

Activități de învățare:

- Exerciții demonstrative a poziției corecte a mâinii și importanța acesteia pentru protejarea părții superioare a corpului. Puneți-i să exerseze și varianta greșită cu palma mâinii spre frunte pentru a sesiza diferența atunci când se lovesc de un obiect.
- Exerciții de exersarea tehnicii într-un spațiu din interior, liniștit și nefamiliar elevului, unde va localiza obiectele naturale de la înălțimea pieptului și/sau a capului (de exemplu, vitrine, stâlpi, lămpi, pereți, stingătoare, plante agățate).
- Se exersează în exterior, unde elevul va face contactul cu obiecte la înălțimea pieptului și / sau a capului (de exemplu, ramuri de copaci).
- Exersarea tehnicii într-o varietate de medii care pot necesita în mod obișnuit utilizarea acestei abilități (de ex. trecerea printr-o cameră, printr-un hol de acasă, trecerea prin sălile de clasă sau birouri, traversarea holurilor în clădirile școlare sau de birouri).
- Exerciții demonstrative de prindere a bastonului și manipulare a acestuia pentru a reuși să mențină bastonul în poziție diagonală față de corpul său, se exersează tehnica de-a lungul unui perete, unde vârful bastonului este menținut în contact direct cu peretele.
- Exersarea tehnicii în exterior, pe stradă, la început deplasarea se va realiza în contact cu peretele sau gardul din dreapta sau din stânga elevului, pentru a-l ajuta să mențină o linie dreaptă de mers și un arc corespunzător.
- Exerciții demonstrative a tehnicii pornind de la tehnica de bază (tehnica atingerii celor două puncte) și modificările, diferențele între acestea.
- Exersarea tehnicii într-o varietate de medii și situații (de exemplu, elevul urmărește o bordură pentru a localiza stâlpul la o stație de autobuz, urmărește linia interioară a unui trotuar pentru a evita schimbarea direcției de mers și a intra într-o benzinărie sau o parcare și deplasarea în zone fără trotuare).
- Exersarea urcării/coborârii cu bastonul pe variate modele de scări: cu diferite lungimi, scări acoperite (covor sau tarchet) unde feedback-ul auditiv este redus, scări care variază în adâncime, înălțime și /sau lățime, scări curbate, scări fără balustrade, scări fără o platformă solidă (adică un spațiu gol între trepte).

În ceea ce privește evaluarea în domeniul limbajului și comunicării la copiii cu dizabilitate vizuală și particularitățile tuburărilor limbajului scris (alb-negru și Braille), la copilul cu dizabilitate vizuală se poate remarca că multe din caracteristicile care apar în scrierea și citirea în Braille, apar și la citirea și scrierea în alb-negru. Copilul când are resturi de vedere și scrie în negru întâmpină aceleași dificultăți ca și copilul văzător în scriere și citire. Diferență o face modalitatea de adaptare a materialului lingvistic: caractere mărite, caiete cu liniatură mare, îngroșarea liniilor caietului în unele cazuri, folosirea unor creioane care sa fie observate mai bine, folosirea lupei sau calculatoarelor care măresc caracterele literelor, dozarea timpului cu pauze atunci când intervine oboseala vizuală.

În urma evaluării elevului cu dizabilitate vizuală în domeniul limbajului și comunicării se pot evidenția o serie de tipuri de greșeli de scris, care au o frecvență mai crescută.

Cele mai frecvente tipuri de erori specifice scrierii cu ajutorul plăcii de scris și al punctatorului, erori constatate cu o frecvență crescută și care necesită remediare, sunt:

- 1) Omisiuni de sunete, litere și silabe.
- 2) Omisiuni de cuvinte, propoziții și sintagme.
- 3) Contopiri de cuvinte.
- 4) Substituiți de foneme și grafeme.
- 5) Substituiți și deformări de cuvinte.
- 6) Adăugiri de foneme, litere și cuvinte.
- 7) Înlocuirea unor cuvinte sau comprimarea lor.
- 8) Confuzii de foneme și litere, ca urmare a asemănărilor acustico-optice: d-p, d-b, s-ș, m-n, o-a, i-î, c-g, s-z, ce-ci.
- 9) Disortografii.
- 10) Rânduri lăsate libere sau suprapuse.
- 11) Nesiguranță în scriere.
- 12) Texte necoerente, ilogice.

În ceea ce privește lectura în alfabetul Braille, erorile de tip dislexic se pot grupa astfel: „repetarea cuvântului, substituirea cuvântului mai frecvent cu un alt cuvânt apropiat ca sens și semnificație, substituirea cuvântului cu grupuri de sunete cu sens sau chiar fără sens, omisiunea literelor, a silabelor și a cuvântului, adăugarea de litere și cuvinte, pronunțarea defectuoasă a sunetelor și a cuvintelor (mai ales, la cei care au și dislalie), nerespectarea intonației și accentului, silabisirea, sărirea ori repetarea intonației și a accentului, silabisirea, sărirea ori repetarea rândurilor.

IV. RECOMANDĂRI PENTRU CONSTRUIREA NOILOR ACHIZIȚII

În urma analizei setului de programe pentru clasa a VIII-a (Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză- învățământ special clasele V-VIII , dizabilități intelectuale ușoare și moderate/ dizabilități auditive/dizabilități vizuale), rezultă că *la clasa a IX-a învățământ liceal tehnologic special*, date fiind alocarea orară (3 ore/ săptămână), nivelul anticipat de achiziții și nivelul de competențe vizat conform particularităților de învățare ale elevilor, se recomandă ca activitățile de învățare să fie proiectate și realizate în contextul următoarelor coordonate:

- EVALUAREA PERSONALITĂȚII ȘI A COMPORTAMENTULUI

- Prevenția comportamentelor negative și a situațiilor de criză

- EVALUAREA FUNCȚIONALITĂȚII ÎN CONTEXTUL ȘCOLAR ȘI SOCIAL

- Deprinderi sociale

- IDENTITATE

- Comportamente proactive

- Capacitatea de decizie
- AUTOCONTROL EMOTIIONAL
  - Comportamente dezirabile;
  - Managementul conflictelor;
  - Prevenția comportamentelor negative și a situațiilor de criză
  - Fenomenul de bullying.

În urma evaluării inițiale, după ce s-a constatat nivelul de achiziții al elevilor, profesorul psihopedagog se găsește în etapa de proiectare a activității terapeutice, a stabilirii formelor de terapie și intervenție psihopedagogică, în vederea recuperării și însușirii noilor achiziții.

Se vor relua din programele de clasa a-VIII-a pentru învățământul special gimnazial, elementele care nu au fost suficient însușite.

Achizițiile considerate de dobândit pentru anul școlar 2021 – 2022 vor avea la bază fondul achizițiilor anterioare în noi contexte de învățare, combinate cu elemente din anul în curs.

Se recomandă :

- Elaborarea itemilor de evaluare care vor verifica nivelul competențelor generale și specifice pe domenii de dezvoltare, aferente clasei a VIII;
- Stabilirea acelor competențe nestructurate și insuficient formate sau automatizate în clasa a VIII-a evidențiate de evaluarea inițială;
- Selectarea competențe specifice care răspund nevoilor de intervenție;
- Realizarea planificării calendaristice pentru clasa a IX-a, incluzând și acele conținuturi care trebuie recuperate, respectiv a competențelor insuficient formate sau neautomatizate.

Fiecare domeniu de conținut/de intervenție terapeutică presupune parcurgerea unor etape în vederea formării competențelor specifice și generale.

EXEMPLE:

Pentru domeniul ORTOFONIE, etapele orientative de desfășurare a activității sunt:

- **emitere:** revenire la fonemele alterate
- **corectare:** în structuri verbale simple, complexe, vorbire liberă, dirijată pe teme studiate la clasă; autocorectare
- **exersare:**
  - ❖ în cele trei poziții: inițială, medie, finală
  - ❖ includerea elementelor concrete în activități de tip comunicativ: dialog, reproduceri, elemente de dramatizare și detașare a personajului
  - ❖ pe text lucrat la clasă
  - ❖ răspunsuri simple la întrebări
  - ❖ exersarea tuturor categoriilor de întrebări și formarea capacității de a formula întrebări (recunoașterea sensului întrebării)
  - ❖ cu intensitatea vorbirii, intonația (. ; ? !), accentul în silabă
- **consolidare:** automatizarea și transferul; semnul exclamării
- **extrapolare:** citirea unui text nou

Exemple de activități care pot fi realizate pentru dezvoltarea competențelor insuficient structurate/consolidate pentru elevii cu dizabilități de auz:

Ortofonie

- Dezvoltarea deprinderilor de respirație verbală corectă:
  - Citirea de logatomi, cuvinte, propoziții dezvoltate, numere, întrebări, pe o singură expirație;
- Consolidarea/automatizarea pronunției fonemelor în comunicarea curentă:
  - Corectarea tulburărilor de articulare a fonemelor vocalice și consonantice;
  - Corectarea substituirilor consoanelor cu punct de articulare apropiat prin reluarea procedurilor de articulare și implementare corecte;

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

- Corectarea sonorizării consoanelor surde cu emisie întreruptă prin accentuarea emisiei explozive; corectarea dezvoltării consoanelor sonore cu emisie întreruptă prin întuirea vibrațiilor laringiene;
- Corectarea consoanelor cu emisie continuă surde și sonore prin accentuarea emisiei continue a suflului de aer expirat;
- Deparazitarea consoanei aflate înaintea altei consoane prin articularea imediată a consoanei următoare în șoaptă și deparazitarea consoanei în poziție finală prin folosirea vocii șoptite;
- Rostirea unor propoziții dezvoltate cu introducerea momentului de retenție pentru marcarea pauzelor de vorbire .
- Creșterea inteligibilității exprimării orale prin exersarea elementelor prozodice ale comunicării verbale:
  - Exersarea intonației – citirea unor texte cu urcarea și coborârea vocii spre finalul propozițiilor, marcarea și redarea pauzelor de vorbire, accentuarea centrelor logice în formularea propozițiilor.

Labiolectură

- Stabilirea corelației și a unui raport corect între recepție (labiolectură) și emisie (articulație), sprijinirea labiolecturii pe auz și articulație și a auzului pe labiolectură:
  - Recepția și redarea unor povestiri prezentate de profesor, scrierea după dictare a unor povestiri;
  - Exerciții de labiolecturare a unor cuvinte ce conțin sunete omorganice sau omonime vizuale, incluse în diverse contexte pentru ușurarea înțelegerii mesajului.
- Conștientizarea apariției unor erori în recepția vorbirii prin labiolectură și posibilitatea corectării acestora pe baza înțelegerii contextului:
  - Descifrarea unor texte lacunare prezentate oral, cu ajutorul unei liste de cuvinte;
  - Exersarea labiolecturării unor întrebări și răspunsuri prin redarea unei conversații purtate în contexte situaționale date.

Antrenament auditiv

- Percepția auditivă a sunetelor neverbale în contexte diferite:
  - Orientarea spre sursele sonore, localizarea/ identificarea surselor sonore;
  - Identificarea și diferențierea sunetelor neverbale;
  - Diferențierea calităților auditive (timbrul, intensitatea, înălțimea, direcția, durata).
- Percepția auditivă a sunetelor verbale în contexte diferite:
  - Perceperea vocii umane;
  - Perceperea auditivă a fonemelor și a structurilor verbale asociate cu labiolectura; Perceperea structurilor verbale numai pe cale auditivă, fără labiolectură;
  - Identificarea, discriminarea și reproducerea structurilor verbale;
  - Înțelegerea auditivă.

Structurarea și dezvoltarea limbajului:

- Îmbogățirea continuă a vocabularului, exersarea și extinderea lui în arii curriculare specifice diferitelor discipline de învățământ, activizarea vocabularului pasiv prin susținerea de discursuri pe teme ecologice:
  - Conversația dirijată în urma vizionării unor filme documentare cu conținut ecologic;
- Aplicarea în scris a caracteristicilor fundamentale a exprimării verbale: claritate, coerența logică prin redactarea unui text
  - Redactarea autobiografiei, utilizarea datelor din actele de identitate (certificat de naștere, carte de identitate, pașaport);
- Construirea unor enunțuri în care au loc schimbări ale valorii gramaticale a cuvintelor, realizarea acordului diferitelor părți de vorbire:
  - Folosirea întrebărilor pentru aflarea părților principale ale propoziției;
- Ordonarea în succesiune logică a cuvintelor în propoziții și a propozițiilor în text prin susținerea de dialoguri pe teme curente și pe cele implicate în pregătirea pentru viață și muncă:
  - Exerciții de simulare a unor situații problemă din spațiul de locuit și rezolvarea lor
- Consolidarea competențelor de exprimare orală și scrisă prin caracterizarea unor oameni, descrierea relațiilor interumane:
  - Descrierea relațiilor între colegi, a raporturilor între oameni (cooperare, colaborare, prietenie, toleranță).

Exemple de activități care pot fi realizate pentru dezvoltarea competențelor insuficient structurate/consolidate pentru elevii cu dizabilități vizuale:

Educație perceptiv –vizuală :

Detalii de conținut	Nr. ore	Data	Activități de învățare	Evaluare
Organizare vizuală la nivelul spațiului apropiat	2	15.10.2021 22.10.2021	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de urmărire vizuală a rândului tipărit / scris de mână , de la stânga la dreapta; • Exerciții de urmărire vizuală pe direcție verticală, de sus în jos; • Exerciții de evidențiere a elementelor și datelor importante dintr-un text prin subliniere, colorare, evidențiere prin scris îngroșat; 	<ul style="list-style-type: none"> - observare comportamentului vizual; - analiza produselor activității

			• Exerciții de completare a unui tabel pe rânduri și coloane;	
--	--	--	---	--

În urma parcurgerii acestor activități se dorește îmbunătățirea actului grafic de scris - citit, corecta organizare a spațiului de lucru. I se vor oferi elevului repere și strategii de poziționare a informațiilor în pagină, în funcție de amplitudinea și specificul câmpului său vizual și de acuitatea sa vizuală. De asemenea, vor fi adaptate materialele și fișele de lucru conform specificului individual al fiecăruia. Vor fi recomandate și realizate o serie de modificări ale mediului și folosirea unor mijloace și ajutoare optice de sprijin. Cuvintele și datele esențiale ale problemelor vor fi evidențiate prin colorare, vor fi trasate rânduri și pătrățele de ghidaj.

Observație:

Activitățile propuse vor fi în concordanță cu profilul de formare al liceului, fiind activități cu caracter preponderent tehnico – practic, astfel încât ele să completeze noțiunile teoretice învățate.

Pentru a se asigura continuitatea curriculumului, a unei treceri optime de la un ciclu de învățământ la altul vor fi diversificate criteriile de structurare a conținutului, conform nivelului de dezvoltare atins de elev. În cazul în care se constată că nu a fost atins nivelul superior al competențelor stabilite pentru învățământul special gimnazial, se vizează reluarea temelor.

Astfel, pentru elevii cu dizabilități auditive, în activitățile de Structurarea și dezvoltarea limbajului se pot utiliza texte pe care elevul le studiază la Limba și literatura română, permițând astfel fuzionarea competențelor propuse pentru îmbunătățire cu competențe din anul școlar în curs. La Ortofonie, în vederea corectării tulburărilor de pronunție, materialul verbal selectat în vederea emiterii/consolidării/automatizării pronunției fonemelor poate cuprinde cuvinte din vocabularul specific diferitelor discipline cuprinse în planul cadru corespunzător unității de învățământ. Astfel, elevii își dezvoltă deprinderile de articulare corectă, iar pe de altă parte își pot consolida vocabularul de specialitate. În vederea formării/dezvoltării competenței de receptarea de mesaje în contexte de comunicare diverse, în activitățile de Antrenament auditiv sau de Labiolectură profesorul va valorifica material verbal (cuvinte, propoziții, texte) cuprins în programele școlare corespunzătoare celorlalte discipline pentru a asigura consolidarea achizițiilor învățării predate deja și pentru reducerea eventualelor decalaje.

Pentru corectarea tulburărilor de scris –citit a persoanelor cu dizabilitate vizuală, respectiv a elevilor care scriu și citesc în Braille este necesar să se respecte câteva criterii valabile și în scrierea și citirea obișnuită. Printre acestea, este necesar să se aibă în vedere, pe lângă caracteristicile tulburărilor de scris – citit propriu-zise, și particularitățile de vârstă ale subiectului, gradul lui de cultură, nivelul său intelectual, particularitățile de personalitate etc. Deficiențele pe traiectul vizual determină perceperea și memorarea vizuală slabă, carența în diferențierea formelor vizuale complexe.

În general profesorul psihopedagog care lucrează în terapia disgrafiei cu un copil cu resturi de vedere care scrie în negru trebuie să fie atent la anumite detalii cum ar fi să afle cu exactitate dacă anumite omisiuni, confuzii de foneme sau litere apar datorită tulburării limbajului scris sau a tulburărilor de vedere (este obosit și nu vede să scrie literele). Ca și ajutor important pentru copil în citire și scriere se folosesc mijloacele prin care se poate mări scrisul cum ar fi lupa sau calculatorul.

În terapia elevilor nevăzători sau slab văzători este foarte important materialul verbal. Acesta trebuie prezentat cât se poate de clar, inteligibil, adecvat vârstei să fie cu sens accesibil pentru elevi și să aibă un nivel de complexitate ridicat. Copiii nevăzători fac adesea apel la alte canale senzoriale cum ar fi cele auditive (important ce percep auditiv de la calculator, radio sau televiziune) sau din descrieri verbale realizate de văzători. Pentru copiii slab văzători se poate folosi material verbal în negru și ilustrat cu o condiție importantă: mărirea caracterelor.

Pentru a valorifica utilizarea preponderentă a platformelor de învățare, se vor utiliza *resurse digitale*:

Site-uri utile:

- <https://digital.educd.ro/>-portal cu lecții, materiale cu caracter metodic, surse de informare și instrumente utile (gratuite) în procesul educational;
- <https://eduonline.roedu.net/> -bibliotecă digitală gratuită;

- www.pinterest.com;
- www.happinessishomemade.net;
- www.MontessoriFromtheHeart.com;
- www.Artcraftykids;
- www.kidscraftroom.com;
- <http://fiseprescolari.blogspot.ro>;
- www.revistaHAPPY.ro;
- joc-de-copii.blogspot.com;
- <https://www.youtube.com/>;
- <https://www.ted.com/>.

Table virtuale, care permit colaborare sincronă:

- Google Jamboard (<https://jamboard.google.com/>);
- Microsoft Whiteboard
<https://www.microsoft.com/ro-ro/microsoft-365/microsoft-whiteboard/digital-whiteboard-app>

Platforme de învățare, utilizabile fie sincron, fie asincron:

- Wordwall (<https://wordwall.net>);
- Livresq (<https://livresq.com/ro/>
- Kahoot (<https://kahoot.com/>);
- Learningapp (<https://learningapps.org/>)

Resurse educaționale deschise care pot fi utilizate de fiecare profesor în activitatea terapeutică desfășurată fie față în față, fie în sistemul online:

➤ *Resurse educaționale în limbaj mimico-gestual:*

- <http://dlmg.ro/>- dicționar de limbaj mimico-gestual
- <https://afostodata.net/povesti-in-limba-semnelor/>- platformă care conține povești în limbaj mimicogestual, povești audio și fișe de lucru
- <https://ailg.ro/povesti/> - povești în limbaj mimico-gestual
- <http://www.opensign.eu>)- Platforma OPEN-SIGN: cuprinde materiale video în limbaj mimico-gestual, fișe de lucru cu exerciții și jocuri pentru fiecare film pe care elevii îl vizionează, jocuri educaționale (joc de tip memory, întrebări cu răspunsuri multiple,.....)

➤ *Resurse educaționale pentru activitățile de ortofonie, structurarea și dezvoltarea limbajului:*

- <https://timlogo.ro/>- platformă de logopedie din România omologată de Ministerul Educației
- <https://logopediepentrototi.wordpress.com/>- cuprinde fișe de lucru, materiale pentru dezvoltarea limbajului, pentru prevenirea/ corectarea diferitelor tulburări de limbaj,
- <https://www.logorici.ro/>- cuprinde articole de specialitate logopedică, fișe de lucru, materiale pentru dezvoltarea limbajului, pentru prevenirea/ corectarea diferitelor tulburări de limbaj, instrumente de evaluare și terapie logopedică, sugestii de activități și resurse pentru cadre didactice și părinți.

Utilizarea în activitatea de predare – învățare – evaluare a instrumentarului noilor tehnologii la elevii cu dizabilități vizuale presupune un demers particularizat în funcție de nivelul vederii funcționale a elevului și a resurselor online utilizate.

După posibilități, este recomandată utilizarea unor dispozitive care au ecranul cât mai mare pentru a ușura comunicarea vizuală (spre exemplu, dacă elevul deține și telefon și laptop, pentru activitățile de terapie corectiv compensatorie este preferat laptopul pentru că are un ecran mai mare. De asemenea, între un telefon și o tabletă este preferată tableta pentru că ecranul este mai mare). Pentru ușurința comunicării verbale este recomandată utilizarea căștilor. Este foarte importantă menținerea unei conexiuni video în direct în permanență pe toată durata activităților de terapie.

Accesibilitatea dispozitivelor utilizate este un aspect foarte important care trebuie să fie luat în calcul, în special datorită faptului că majoritatea elevilor incluși în terapii de educație perceptiv vizuală au o anumită deficiență de vedere. În acest sens, elevii pot utiliza unele opțiuni de accesibilitate incluse în sistemul de operare al telefonului/tabletei sau instalate pe laptop/calculator cum sunt vocile sintetice, programele cititoare de ecran, sau programele de mărire a textului afișat. Disponibilitatea acestor programe în funcție de nevoile elevilor îmbunătățesc semnificativ utilizarea dispozitivelor și, implicit, pot spori calitatea demersului terapeutic.

Exemple de activitate în contextul învățământului online pentru elevii cu dizabilități vizuale:

Secvență de activitate „Percepția mărimilor”

Tip de activitate: consolidarea cunoștințelor dobândite

Mod de organizare: individual

Resurse materiale: laptop, tableta, telefon conectate la internet

Întâlnirea elev – profesor are loc pe platforma de învățare **Google Classroom**, unde fiecare elev, respectiv cadru didactic are un cont creat de către administratorul de platformă, folosind codul pentru curs sau linkul Meet -ului.

- Recapitularea noțiunilor de mărime: mic – mijlociu – mare, prin sortarea elementelor și includerea acestora într-una din grupele de apartenență: <https://wordwall.net/ro-ro/community/mic-mijlociu-mare>

- desenează în Jamboard un triunghi mare, mijlociu și un triunghi mic

- colorează cu verde pătratul de mărime medie;

- găsește 3 obiecte de mărimi diferite în camera ta, realizează o fotografie sau un desen cu acestea și trimite-le ca temă de casă

Integrarea mijloacelor didactice, în general, și a celor multimedia, în special, stimulează interesul elevilor și facilitează înțelegerea, creează un mediu familiar pentru elevi, ceea ce poate spori eficiența învățării.

Recomandări:

- Comunicați elevilor, înainte de a viziona materialul (film, experiment virtual etc.), obiectivele pe care le urmăriți și sarcinile pe care le au de realizat.
- Afișați sau oferiți elevilor fișe, pe care sunt menționate sarcinile de lucru, pentru a le avea în atenție, pe parcursul vizionării.

Activitățile de învățare, indiferent de modul de realizare a acestora, vor viza însușirea de competențe personale, sociale, școlare și profesionale care susțin dezvoltarea armonioasă a personalității, incluziunea socio-profesională a elevilor cu cerințe educaționale speciale. Aceste activități se adresează elevilor cu diferite tipuri și grade de dizabilități, cu niveluri diferite a achizițiilor școlare, având ca direcții de intervenție dezvoltarea globală a personalității, compensarea dizabilității și ameliorarea comportamentelor indezirabile.

Activitățile de învățare propuse pentru clasa a IX, pot fi selectate din programa pentru clasa a VIII-a - Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză - învățământ special clasele V-VIII , dizabilități intelectuale ușoare și moderate/ dizabilități auditive/dizabilități vizuale, care se potrivesc cel mai bine particularităților psiho-individuale și nevoilor de învățare-recuperare-compensare ale elevilor.

Exemple de activități de învățare:

- Puterea mea (Găsirea soluțiilor în situații dificile);
- Cum ne văd ceilalți și ... cum ne vedem noi înșine (Participarea la situații de comunicare);
- Alege cum să te porți (Construirea unor comportamente adecvate social prin informarea în legătură cu conținutul, cerințele, normele și regulile morale);
- Soluții multiple (Exersarea trăsăturilor pozitive de caracter);
- Reacționează și răspunde (Vizează conștientizarea calităților, capacităților și oportunităților);
- Decizia mea (Urmărește identificarea capacităților și resurselor urmate de luarea deciziei);
- Plicul cu fapte bune (Stuații concrete de viață în vedere manifestării comportamentului dezirabil);
- O problemă spinoasă (Activitatea urmărește manifestarea comportamentelor dezirabile);
- Conflictele (Exersarea și gestionarea situațiilor conflictuale);
- Cum îmi controlez emoțiile (Gestionarea emoțiilor în situații de criză);
- Ce facem acum? (Identificarea tendințelor negative și înlocuirea cu comportamente adecvate);
- Respect, prietenie și comportamente prosociale (Promovarea respectului, a prieteniei și încurajarea copiilor de a se ajuta reciproc);
- Analiza unor studii de caz, eventual în pereche sau în grup, care valorizează relaționarea pozitivă cu copiii care provin din grupuri etnice, culturale, sociale diferite sau care au nevoi speciale (empatie culturală, solidaritate, respect, acceptare).

Exemple de activități de învățare care utilizează resurse online:

Mediul online oferă o diversitate impresionantă de materiale didactice. Oricât de atrăgătoare este ideea de a utiliza aceste resurse, apare o nouă „provocare”: selecția materialelor. Ele trebuie să se ridice la anumite standarde de calitate și să răspundă obiectivelor lecției, competențelor vizate la nivelul unității de învățare. Oferim aici câteva resurse testate care s-au dovedit utile, ușor de utilizat, de bună calitate și apreciate de elevi:

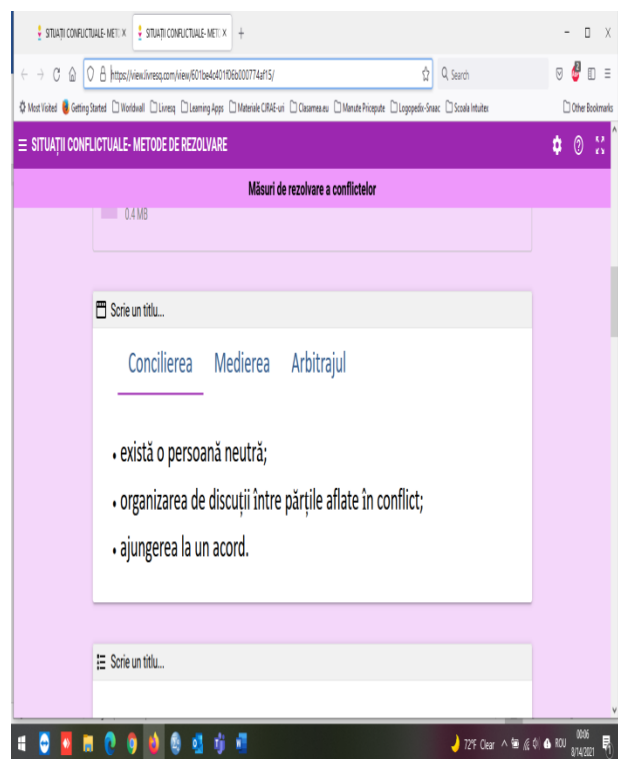
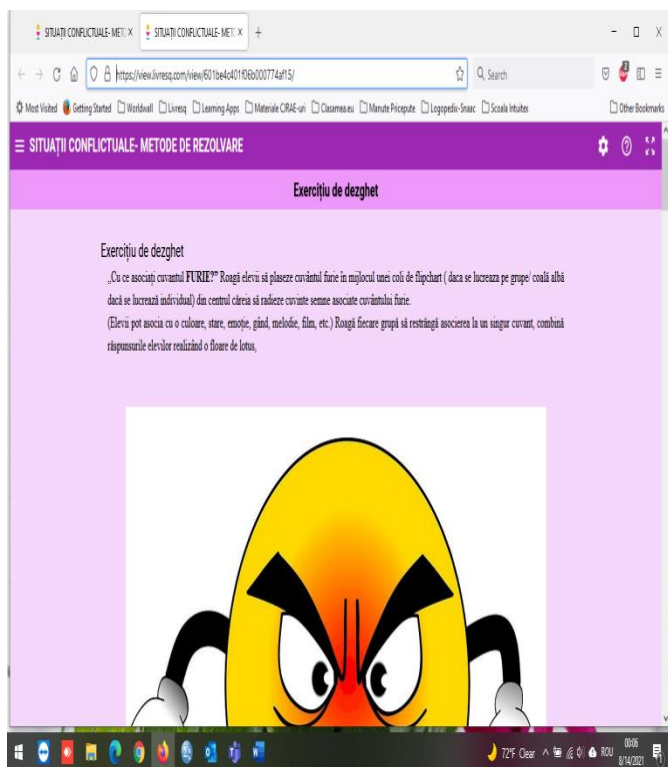
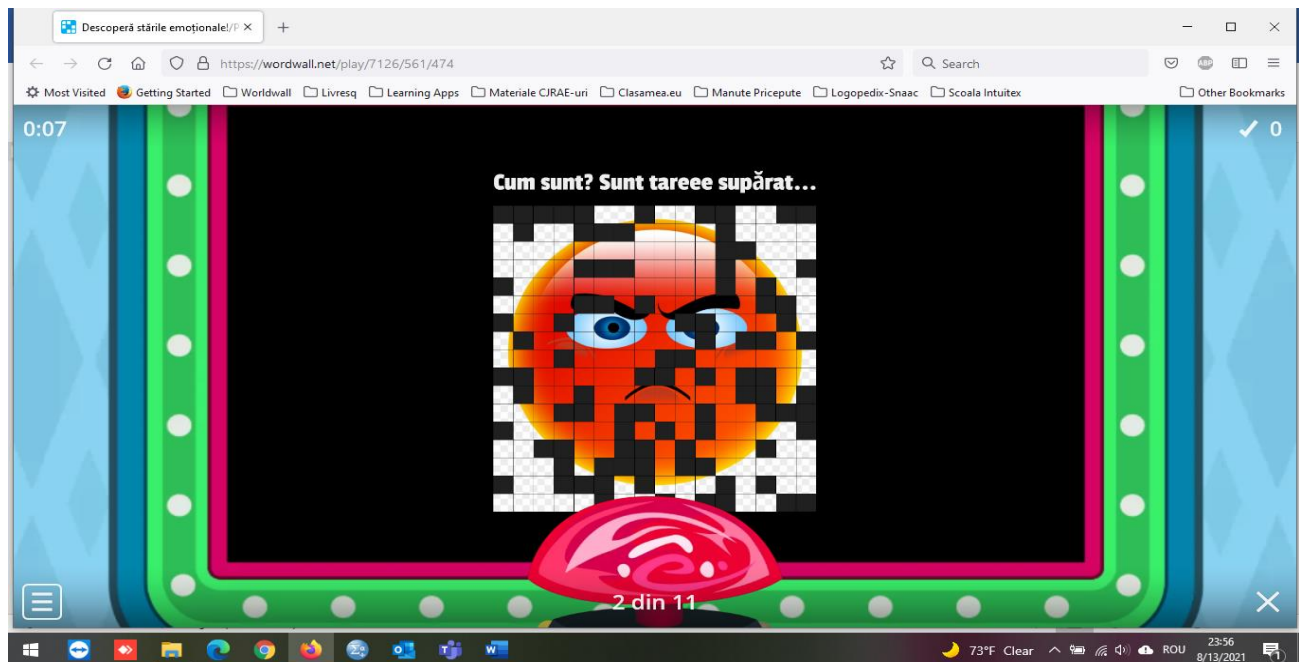
- <https://wordwall.net/ro-ro/community>
- <https://library.livresq.com>
- <https://learningapps.org>

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

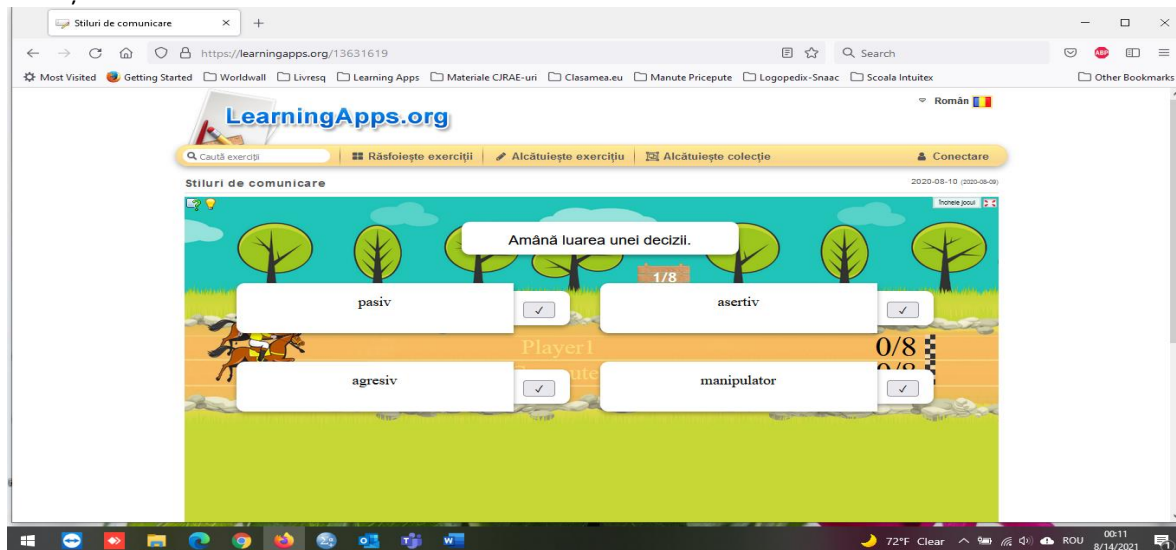
EXAMPLE:

Activități de terapii specifice și de compensare desfășurate cu elevii cu dizabilități:

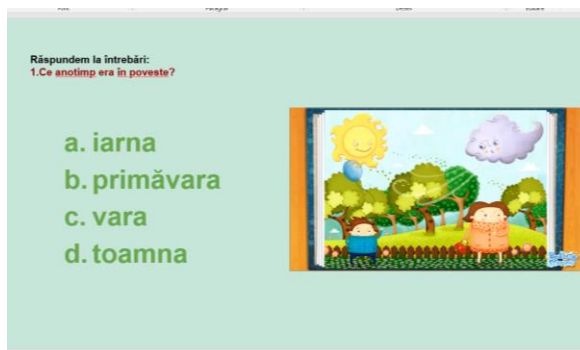
MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT LICEAL TEHNOLOGIC SPECIAL

Exemple de utilizare a diferitelor aplicații, instrumente online în activitățile de terapii specifice și de compensare desfășurate cu elevii cu dizabilități auditive:

1. **Antrenament auditiv- Înțelegerea auditivă a vorbirii**

- Competențe vizate: Percepția auditivă a sunetelor verbale în contexte diferite
- Etapa terapeutică: Înțelegerea auditivă
- Metoda specifică activităților de antrenament auditiv: Metoda exersării sarcinilor specifice stimul -răspuns
- Resurse educaționale:
  - Google Slides, videoclip Youtube: povestea ”Soarele și Vântul”
  - (https://www.youtube.com/watch?v=Cbfz_yMnChM),
  - joc educațional ANTONIME (<https://wordwall.net/resource/11744406/antonime>)

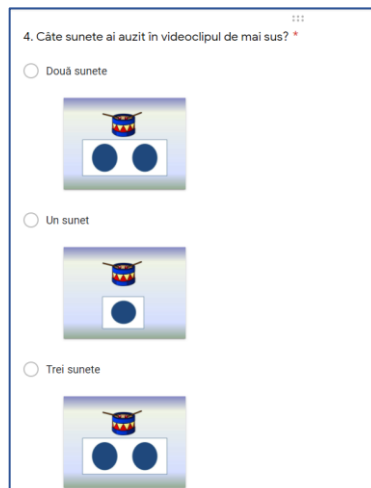
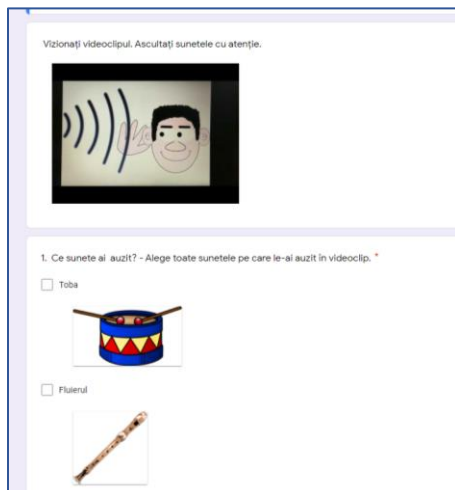
2. Antrenament auditiv - Evaluarea competențelor auditive

- Competențe vizate:

-Identificarea sunetelor neverbale;

-Diferențierea calităților auditive (timbrul, intensitatea, înălțimea, direcția, durata)

.-Resurse utilizate: videoclip-uri Youtube, Google Forms

3. Structurarea și dezvoltarea limbajului- Înțelegerea unui text – "Somnoroase păsările"- de Mihai Eminescu

-Competențe vizate:

- Identificarea semnificației unui mesaj pe teme diverse, receptat auditiv și/sau vizual (labial, mimico-gestual, dactil)

-Resurse educaționale:

o Receptarea auditivă a textului: <https://youtu.be/Le4Gu2uMnV0>

o Receptarea vizuală a textului (prin limbaj mimico-gestual):

<https://www.youtube.com/watch?v=dwthUujmygQ>

o Citirea textului: <http://poetii-nostri.ro/mihai-eminescu-somnoroase-pasarele-poezie-id-439/>

o Evaluare/feedback: - Google Forms

<p>3. Poezia are: *</p> <p>☐ patru strofe</p> <p>☐ două strofe</p> <p>☐ trei strofe</p> <p>☐ nu are strofe</p> <p>Un punct</p>	<p>5. Alegeți șirul de cuvinte care completează propoziția cu verbele potrivite: "Izvoarele....., codrul....., florile.....". *</p> <p>Doar izvoarele suspină, Pe când codrul negru tace; Dorm și florile-n grădină - Dormi în pace!</p> <p>☐ plâng, vorbește, dorm</p> <p>☐ suspină, tace, dorm</p> <p>☐ suspină, negru, în grădină</p> <p>Un punct</p>
<p>4. Citiți prima strofă. Alegeți răspunsul la întrebarea: Ce fac păsările? *</p> <p>Somnoroase păsările Pe la cuiburi se adună, Se ascund în rămurele - Noapte bună!</p> <p>☐ Păsările zboară pe deasupra cuiburilor.</p> <p>☐ Păsările se trezesc și mănâncă.</p> <p>☐ Păsările se adună la cuiburi și se ascund între ramuri.</p> <p>Un punct</p>	<p>6. Unde doarme lebăda? *</p> <p>Trece lebăda pe ape Între trestii să se culce - Fie-ți îngerii aproape, Somnul dulce!</p> <p>☐ pe ape</p> <p>☐ între trestii</p> <p>☐ cu îngerii</p> <p>☐ pe iarbă</p> <p>Un punct</p>

V. ADAPTAREA LA PARTICULARITĂȚILE/CATEGORIILE DE ELEVI CU DIZABILITĂȚI

La debutul clasei a IX-a, pentru elevii cu cerințe educaționale speciale este foarte importantă etapa de cunoaștere interpersonală și de creare a unei atmosfere securizante la nivelul grupelor terapeutice formate în urma diagnosticului diferențial, cât și la nivelul clasei. Aceasta include facilitarea autocunoașterii, realizată în grupul de copii cu CES, stabilirea contactului și apropierea dintre participanți. Activitățile realizate la această etapă oferă copiilor posibilități de explorare a caracteristicilor personale și de exersare a diferitelor modalități de exprimare a personalității. În această etapă se încearcă valorificarea caracteristicilor pozitive ale copiilor, crearea unei ambianțe în care fiecare să se simtă valoros, respectat și apreciat, stabilirea unei atmosfere prietenoase, de ajutor reciproc, de încredere, bunăvoință și comunicare deschisă.

În continuare, activitățile se bazează pe tehnici și exerciții orientate spre formarea unor abilități de adaptare psihosocială a copiilor cu CES, accentul fiind pus pe dezvoltare și pe autoreglare, pe optimizarea comportamentului, ceea ce include dezvoltarea încrederii în sine, a respectului de sine, a asertivității, comunicării verbale și nonverbale, a cooperării, inițiativei, creativității, spontaneității, precum și îmbunătățirea capacităților de relaționare și integrare social.

Pentru a atinge cu eficiență maximă obiectivele din planurile de intervenție personalizată, activitățile de terapie corectiv compensatorie se realizează, de regulă, individual, cu fiecare elev în parte și se desfășoară în cabinete dotate cu toate materialele/adaptările necesare pentru a susține intervenția. În situația în care activitățile nu pot fi desfășurate individual (de exemplu, dacă există un număr foarte mare de elevi arondați unui profesor psihopedagog), se recomandă formarea unor grupuri mici (doi, maxim 3 elevi), formate pe criterii de similaritate a deficienței și implicit, similaritate a intervenției terapeutice. Spre exemplu, pot fi formate grupuri din elevi care au același tip de deficiență și vor fi incluși în același tip de activități pe parcursul intervenției.

În organizarea activităților de terapie desfășurate față în față, eficacitatea intervenției poate fi îmbunătățită semnificativ de o serie de factori care țin de mediul de învățare, factori printre care menționăm:

- Utilizarea unui spațiu special adaptat pentru specificul activității respective; În special pentru activitățile de educație vizuală, spațiul/cabinetul în care se desfășoară activitatea va permite adaptări specifice pentru fiecare oră de terapie desfășurată, în funcție de necesitățile beneficiarilor. Astfel este recomandat ca spațiul respectiv să permită adaptarea nivelului de lumină, utilizarea unor surse mobile de lumină caldă/rece, în funcție de necesități, utilizarea unor contraste pentru delimitarea suprafețelor, utilizarea unor adaptări cromatice, și așa mai departe.
- Utilizarea unor materiale adecvate specificului activităților de intervenție: spre exemplu, în activitățile de educație vizuală materialele pot avea contrast în grade diferite, colorit specific, indici tactili sau auditivi, în funcție de particularitățile fiecărui elev în parte. Individualizarea intervenției din acest punct de vedere este esențială prin adaptarea la specificul vederii funcționale a fiecărui beneficiar, în parte;
- Adaptarea activităților la disponibilitățile fizice și psihice ale beneficiarilor (evitarea unor activități prelungite care să inducă starea de oboseală sau a unor activități prea scurte care nu permit atingerea nivelului de dezvoltare);
- Conceperea unui orar care să respecte particularitățile de dezvoltare ale fiecărui beneficiar, în parte; la conceperea orarului se va ține cont atât de necesitățile care impun frecvența intervenției (pentru o intervenție intensivă unii elevi pot beneficia de un-a două ore pe săptămână în timp ce alții care necesită doar consolidarea sau evaluarea periodică a unor abilități pot beneficia de intervenții mai distanțate în timp (ex: o oră la două săptămâni). De asemenea este foarte important momentul din zi în care se

desfășoară orele de terapie. În acest sens vor fi evitate perioadele din zi în care elevul poate fi obosit din punct de vedere fizic/vizual/cognitiv (imediat după unele ore de curs mai solicitante sau seara, când oboseala poate fi mai pregnantă).

- Captarea și susținerea unei motivații intrinsece din partea elevilor beneficiari prin utilizarea unor metode interactive/ dinamice și a unor materiale de învățare adaptate nivelului de dezvoltare al acestora; În acest sens, activitățile vor fi concepute astfel încât să respecte nivelul de dezvoltare cognitivă al beneficiarilor și să mențină o stare de motivație implicită a acestora. Într-o abordare ideală a acestui concept, activitățile de stimulare funcțională a vederii, spre exemplu, pot fi concepute astfel încât să mențină și să dezvolte achizițiile cognitive pentru fiecare elev beneficiar în parte. De asemenea, adecvarea tipului de activitate la nivelul cognitiv de dezvoltare al fiecărui elev în parte va duce la evitarea unor situații în care stimulii pot fi prea ușor de parcurs sau prea complicați pentru a fi procesați. Este esențial ca beneficiarul să înțeleagă sarcina de lucru, să fie motivat să se implice în aceasta.
- Crearea unui cadru emoțional propice pentru învățare. În condițiile în care mediul în care mediul în care se desfășoară activitatea de terapie corectiv compensatorie este unul destins, relaxat, în care beneficiarul se poate relaționa la nivel personal cu terapeutul, se creează condițiile prin care eficiența activității de terapie corectiv compensatorie are toate șansele să crească. Prin crearea unui astfel de mediu, elevii pot percepe, spre exemplu activitățile de terapie ca fiind niște joculețe foarte interesante și implicit, cabinetul de terapie ca fiind un loc în care se pot relaxa după o zi de școală prin intermediul unor activități captivante.

Toate aceste caracteristici pot fi luate în considerare în organizarea activităților de terapie corectiv-compensatorie, încă de la etapa de concepere a planurilor individualizate de servicii și a proiectelor de intervenție personalizată. Principiul general de care se va ține cont este cel al adaptării mediului de învățare pentru a răspunde nevoilor specifice ale fiecărui beneficiar.

În planificarea, organizarea și desfășurarea activităților de terapie specifică și de compensare pentru elevii cu dizabilități auditive, profesorul trebuie să respecte particularitățile psiho-individuale ale fiecărui elev, să țină cont de faptul că fiecare copil are anumite abilități auditive, în funcție de gradul pierderii auditive, de tipul de aparat auditiv pe care îl poartă, că fiecare elev are o modalitate dominantă de comunicare (fie verbală, fie prin limbaj mimico-gestual), iar limbajul receptiv și expresiv al elevului prezintă particularități specifice în funcție de toate aceste elemente.

Pentru organizarea activităților de terapie în sistemul online, cu elevii cu dizabilități auditive, este nevoie de adaptarea demersului terapeutic. În planificarea, organizarea și desfășurarea activității profesorul trebuie să ia în considerare o serie de dificultăți sau limite care pot să apară în realizarea acestui tip de activitate:

- datorită conexiunii la internet- uneori calitatea sunetului nu este foarte bună, sunetele nu se aud foarte clar sau se aud cu întreruperi, ceea ce afectează percepția auditivă a sunetelor de către elevii a căror principală modalitate de receptare vorbirii este cea auditivă;
- pentru elevii a căror principală modalitate de receptare este cea vizuală (prin limbaj mimico-gestual sau prin dactileme), comunicarea prin limbaj mimico-gestual, labiolectura sunt dificil de realizat în mediul online dacă elevii nu beneficiază de conexiune bună la internet sau de dispozitive adecvate, mai ales în momentul în care profesorul prezintă un material (partajează ecranul) și explică sau transmite informații în același timp.

Feedback-ul acordat elevului este foarte important. Este util ca la sfârșitul fiecărei activități profesorul să aloce timp unei scurte discuții cu elevul pentru a identifica aspectele pozitive, dar și dificultățile întâmpinate. De asemenea, se recomandă ca în discuțiile cu elevul profesorul să solicite informații și despre calitatea transmisiei audio-video pentru a se putea remedia eventuale probleme tehnice, dacă acestea au existat pe parcursul activității.

VI. BIBLIOGRAFIE:

- Anca, M., *Psihologia deficiențelor de auz*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001;
- Anca, M., *Metode și tehnici de evaluare a copiilor cu CES*, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2007;
- Băban, A.(coordonator), *Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigiență și consiliere*, BCU Cluj-Napoca, 2001;
- Lorimer, P. *A critical evaluation of historical development of the tactile modes of reading*. A thesis submitted to the Faculty of Education and Continuing Studies of the University of Birmingham, 1996;
- Preda, V., *Psihopedagogia deficiențelor vizuale. Suport de curs*. Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 2007;
- Preda, V., *Psihologia Deficiențelor Vizuale*, Universitatea Babeș -Bolyai, Cluj –Napoca, 1993;
- Preda, V., *Abordări terapeutice ale limbajului. Perspective actuale*, Universitatea Babeș -Bolyai, Cluj –Napoca, 2014
- Rozorea, A., Mușu, I., *Psihopedagogie specială-deficiențe senzoriale*, Editura Pro Humanitate, București, 1997;
- Talaș, D., *Terapia tulburărilor de limbaj derulată online*, în Revista Română de Terapia Tulburărilor de Limbaj și Comunicare, <https://www.rttlc.ro>, 2015;
- Verza, E., *Disgrafia și terapia ei*. E.D.P., București, 1983;
- Verza, E., Verza, F.E. *Tratat de psihopedagogie specială*, Editura Universității, București, 2011;
- Vlad, M., & al., *Programa cadru pentru Consiliere, asistență psihopedagogică și orientare școlară și profesională, pentru elevi cu deficiență mintală*, București, 2000;
- Vrăsmaș, E., Oprea V.(coord), *Set de instrumente, probe și teste pentru evaluarea educațională a copiilor cu dizabilități*, Editura MarLink., București, 2003;
- ***Anexele nr. I și II la Ordinul ministrului educației nr. 3.702/2021 privind aprobarea programelor școlare pentru învățământul special preșcolar, primar și gimnazial, Vol I, Monitorul Oficial al României, Nr. 520 bis, 19 mai 2021- Disponibil la: https://rocnee.eu/sites/default/files/2021/curriculum/Programe-scolare-invatamant-special_OME_3702_2021.pdf.
- ***Programa școlară pentru disciplina *Terapii și programe de intervenție*, Învățământ special, Clasele a Va – a VIII-a, Dizabilități auditive, aprobată prin Ordinul ministrului educației nr. 3702/21.04.2021
- ***Programa școlară pentru disciplina *Audiologie educațională*, Învățământ special gimnazial, Clasele a V-a – a VIII-a, Dizabilități auditive, aprobată prin Ordinul ministrului educației nr. 3702/21.04.2021
- ***Anexa 8 la Ordinul Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului nr. 5235 din 01.09.2008: Programă de Educație perceptiv-vizuală, orientare, mobilitate, tehnici alternative de comunicare.

AUTORI:

Coordonator ME - MITRAN LIANA MARIA – inspector general

Cadru didactic	Unitatea școlară de proveniență
Novac Mioara	Centru Școlar pentru Educație Incluzivă „Paul Popescu Neveanu” Timișoara
Gunaru-Stan Alexandra Simona	Centru Școlar pentru Educație Incluzivă „Paul Popescu Neveanu” Timișoara
Vese Alina	Liceul Tehnologic Special Nr.1 Oradea
Ionescu Crina Laura	Inspectoratul Școlar Județean Cluj
Dunca Nicoleta Maria	Liceul Tehnologic Special pentru Deficienți de Auz, Cluj-Napoca
Chira Dorina Elena	Liceul Tehnologic Special pentru Deficienți de Auz, Cluj-Napoca
Ursache Lăcrămioara	Liceul Tehnologic Special pentru Deficienți de Auz, Cluj-Napoca
Roman Adina Cornelia	Liceul Special pentru Deficienți de Vedere, Cluj-Napoca
Petruț Anca Aurora	Liceul Special pentru Deficienți de Vedere, Cluj-Napoca
Hosu Cristina Eunicia	Liceul Special pentru Deficienți de Vedere, Cluj-Napoca
Vonaș Iuliana	Liceul Special pentru Deficienți de Vedere, Cluj-Napoca
Cimpean Ioan Marin	Liceul Special pentru Deficienți de Vedere, Cluj-Napoca
Mureșan Ramona Ionela	Liceul Special pentru Deficienți de Vedere, Cluj-Napoca